

صاحبی ، مدیری ، محرری :

طاہر المولوی

آبونہ بدلی :

منہ لکی ۱۰۰ غروش

آلتی آیلنی ۵۰ »

اوج آیلنی ۲۵ »

محفصل

۱۳۳۸

ادارہ خانہ سی :

شہزادہ باشندہ (تعالی اسلام)

جمعیتی مرکز عمرہ میسی

مرکز توزیعی :

باب عالی جادہ سندھ اتحاد

تجارت کتب خانہ سی

اسلامک نفعہ خادم مقالات

مع الشکر قبول و دوج اولونور

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی و شہید بلک شہری مجموعہ اسلامیدر

فی ۷ بوجوق غروش

۱۳۳۹ محرمنہ مخصوص نسخہ

عدد : ۳

محررات

- محفصل دینی و علمی : وعید قرآنی - اورفہ لی محمود کامل - انبیایہ انزال اولونان دین ، بر دیندر - اسکبلی محمد عاطف .
- بر آیت مناسبتیہ - فرید . حکمت تشریع - صدرالدین . صوفیہ نک روح حقندہ کی تلقیاتی - آقہ کیلی احمد حمدی .
- محفصل تاریخی : محرم الحرام - طاہر المولوی . مشرکین عربک مشہور پوتلری - طاہر المولوی .
- محفصل اجتماعی : اسلام حیات اجتماعیہ سندھ آتیلاجی خطوہ لردن - علی خلیبی .
- محفصل ادبی : غنی کشمیری و بعض ابیاتی - طاہر المولوی . برقطہ - طاہر المولوی . رباعی - شیخ عبدالباقی . نظم - محی الدین رائف .
- متنوعہ : برغنی ، استخلاف .

تبریک : سال جدیدک بالجلہ اخوان دین حقندہ متیمن اولماسی لطف الہیدن متمنادر

اسلام یولی

فاتح درسعاملرندن ابتداء داخل مدرسہ سی . مدیر عمومیتی اسکبلی عاطف اقدی طرفدن تألیف ایدلش اولان بو اثر ہر مسلمانک بیلغی لازمکن احکام اعتقادیہ و احکام عملیہ ، اخلاق و آداب اسلامیہ ایلہ حکم و فوائد تشریعیہ بی حاوی واجتماعیات و سیاسیاتہ دائر اصول اسلامیہ بی محتویدر .

ہر کسک آکلایہ جنی طرز اوزرہ آچیق ترکیہ اولہرق یازلش غایت قیمتدار بر علم خالدرکہ اوقویانلرہ دین ووحی افاضہ ایدر . بالخاصہ اولیای اطفالہ توصیہ اولنور .

محل فروختی : حکاکردہ کتابچی راشد افندینک دکانی ایلہ باب عالی جادہ سندھ اقبال کتب خانہ سیدر .

مقطرات و جیبی حاوی اولان

ربع دائرہ نک صورت استعمالی

اسطرلابدن صوکرہ ترکر طرفدن ایجاد ایدلش وامریقا کاشفی قریستوف قولومیک اننای سترندہ استعمال قیلنمش اولان ربع دائرہ ، بین الاسلام و بین الموقنین کثرتلہ قولالانیمقدہدر . علم ہیأتک کافہ تطبیقاتی و تخصیص اوقات شرعیہ و تفرعاتی فایت بسیط بر صورتہ حل ایلبان مذکور آلتک صورت استعمالی حقندہ کی تعریفات شکل اوزرندہ سلیس بر افادہ ایلہ ، منتسین علم ہیأتدن اخذضیا بک طرفدن ، یازیلوب طبع ایدلمکدہ اولدینی خبر آلمشدر .

زیرا اساساً فاعل ، ذی حیات ، خلاصه اَك واسع
مقیاسیله اجسام لطیفه دن باشقه برشی یوقدر . شو حالده
ماده دنیلن شی بر «موند» قوللکسیون اولوب هر موندده
کندی ترقیسیله فکر درجه سنه ارتقا ایده بیله جک فعالیت
حائز بر قوتدر .

ملاکات فاعله لری اعتباریله پک آز ترقی ایتیش بر طاقم
قوتلر واردر که بو قوتلر انحق تالی بر موجودیت و خدمته
صالحدر ، دیگر لری ده بالعکس قادر و مؤثردر . بونلر
کنیدلرینه تقرب ایدن عناصر سافله نك کافه سنی دائرة
فعالیتلرینه چکهرک نبات ، حیوان ، وجود بشر کی حیاته
مقارن قیلمق ایسته دکبری کلک اجزای متممهی حکمنده
ولتان آلات ، یا خود اعضایی حصوله کتیردرلر . شو حالده
موجود متعضی ، حاکم موند طرفدن کنیدیسنه الزام وحدت
ایدیلن بر اشخاص کومه سی دیمکدر .

ذی روح جسملرده قوای تالیه بر ایرماق کی دائمی
صورته جریان ایتمکده در . فقط قوه ناظمه حال استمرار
اوزره قالب حیاته مقارن قیلدیجی جسمک تمامیه خارجی
اولان وحدتی واسطه سیله کندی وحدت جوهریه سنی اظهار
ایلمکده در . بوضورتله صناعات بشریه جمله سندن اولان
ماکینه لک من کل انوجوه فوقده بر حیات ماکینه سی وجوده
کلیر . جسم متعضی یالکزه هیئت مجموعه سی دکل ، اَك کوچک
اجزای اعتباریله ده بر ماکینه در . زیرا اوجسمک هر
جزئی ده متعضی ، ذی حیات اولوب یکی بر طبیعی ماکینه
وجوده کتیرر بو حال الی غیرالنهایه بومنوال اوزره
دوام ایدر . اویله ایسه اَك کوچک بر ماده پارچه سنده
ذی روح بر چوق مخلوقات وار دیمکدر .

«لایب نیچ» بومادی پارچه لک هر برینی نباتات ایله
مالی بر باغچه ، بالقلره مملو بر حوض صورتنده تصور ایدیور .
فقط اونباتانک هر جزئی اوحیوانلرک هر عضوی ، هر
قطره اخلاطی ده بر باغچه بر حوض ! عالمده ایشلنمه مش ،
عقیم ، میت برشی یوقدر . هر طرفده هر بری بر عالم
اولان ارواح وقوی واردر . نقطه نظره کوره هرشی هم

کوچک ، همده بویو کدر : بحر محیط نه در ؟ فضا ده بر قطره !
بر داملا صونه در ؟ بحر محیط کی واسع ، مسکون ،
زنکین ، نامتناهی بی حاوی بر عمان بیکران !

استطراذ

«لایب نیچ» دن چوق اول کیش اولان محمود شبستری
بو حقیقتی شوبیتلره نه کوزل افاده ایدیور :

جهانرا سر بسر آینه دان بهر یک ذره صد مهر تابان
اکریک قطره دادل رشکافی برون آیداز وصد بحر صافی
بهر جزئی زخاک اربنکری راست هزاران آدم اندروی هویداست
باعضا پشه مانند بیست دراسما قطره مانند بیست
دل هرجه صد خرمن آمد جهانی دردل یک ارزن آمد
نه پرپشه دریای جانی درون نقطه صد آسمانی

مالی

بودنیا باشند باشه بر آینه کیدر . هر ذره ده یوزلرجه
مهر تابان واردر . اکر بر قطره صویک قلبی یار احق اولورسه ک
یوزلرجه صافی دکر ظهور ایدر . طویراغک هر جزئه
نظر صحیح ایله باقه جق اولورسه ک ایچنده بیکلرجه آدمک
ظاهر اولدیغی کوریرسک ، سیوری سینک اعضا اعتباریله
فیل ، برداملا صوده عالم اساده بیلدیکمن نیل کیدر .
هرجه نك دروننده یوزلرجه خرمن ، برداری دانسنک
ایچنده ده قوجه بر عالم واردر . سیوری سینک قانادی
قاناد دکل ، جان دریاسیدر . بر نقطه نك ایچنده یوزلرجه
آسمان واردر .

فهرست

حکمت تشریع

متن و شرحندن مابعد :

تعریفده شرع اسلامده مندیج اولان شاسنه متعاق
اولان علمدر دنیلور ۱ یا خود احکام الهیه به حقیقه تمسک
وکید خصمی دفع ایچون جمیعاً حکم ومصالحله معلل
اولدقلرینی تفصیل ممکنه سیله بیلیمکدر دیو تحدید اولنور

۳ موضوعیه غایبی اولان سعادت ده بوندن اگلا شیلیرکه شبهه وجوددن نجات ایله انلرک نسیلیندن اولان قنور هم و تحاذلدن اهل ملتک ه سلامت اجتماعیه لری او سعادت جمله سندنر .

(۱) تعریف وحددن مقصود معرفتک ملتبس اولدینی امور سائردهن تمیزیدر . شوقدر وارکه بعضاً اسملرک اجمالاً دلالت ایتدیکی معاینک تفضیلی و حقیقتک بو طریقله رسم و تصویری مطلوب اولور و طلب واقعه کوره خواص ذاتیه سی ذکر اوانوبده اکاده تعریف دینلور . لکن هر حقیقتک جمیع اوصاف و خصایصی محیط اولوب کنیه بیلیمک رب متعاله مختص اولمغله بزم ایچون ممکن اولان تعریف و تصویر تام انجق معلومز اولان تفصیلک تمامی محتوی اولان تعریف اولورکه تحدید تام مساسیده معرفتی هر ماعداسندن تمیزایدن تعریف دیمکدر . منطقینک قول شارح جنس قریبله حد و حقیقت اولور ، فصل قریبله تمام اولور ، عرضیات ایله اولنجه رسمدر دیملری ربو وجهله اوصاف لازمه نك چوغنی عرضی اسمنه ادخال ایملری محض اعتباره راجع بر اصطلاح اولوب یکدیگرنندن تفریق اولملری لازمه کلان ذات و صفت مسالری ذاتی اسمنده جمع ایملری وحد و حقیقت تصویرلری بر معناده قوللایملری کبی هپ کلی طبعی بی ذهن و خارجه بر معنایه موجوددر دیان ، مفاهیمی حقایق خارجه دن تمیز ایتک استمین قدمالرندن مأخوذ و منتقل ایدو کندن و بین . الفساد اولان اصلندن تجرید اولنسه ده بر فائده علمیه سی اولدیغندن شواصطلاح و تقسیملری اهل حکمت اولان فقهای ملت نزدنده مقبول دکلدنر . اهل فقه و اصول حدوددن مقصود خواصک ذکر بله تمیز اولمغله اوصاف عامه معناسندن اولان جنسک بینه تعریفده ذکرینه حاجت کورمیوب ترکی اولادر دیشار و آرالرنده مجانست اولیان افراد مختلفه به مقول اولان مفهوم کای به جنس اطلاقینه ده تصویب ایتماشلردنر بناء علیه (بوتعریفده کی علمدر لفظی

محدودک جنسی اولدیغندن ایچون ذکر اولنمشدر . ترکجه ده لفظاً مؤخرایسه ده رتبه مقدمدر . ابتدا علی الاطلاق بر علمدر معناسنه آینه رقی بعده فصل ایله توصیف و تخصیص اولنمش حکمنده در . شو تعریفک اولاعلومدن بر علم اولمی ، ثانیاً شرع اسلامک محاسنه متعلق بولنمسیدر دیمکه حاجت اولیوب لفظ مذکورک بلا تکلف توصیفدن صکره کی معناسنه اخذ اولنمی اقرب و اصوب اولور . ایکنجی تعریفده کی بیلیمکدر لفظی ده بویه در و بو تعریف ایله علمک اصول معلومه و ملکه معنالرنده زیاده ادراک معناسنه احق اولدیغنه ده اشارت اولنمشدر . متعلقاتی اولان افراد و انواعک اختلافیه علومک ، متعدد و متنوع اوله جنی بدیهی و بناء علیه بوتعریفلرده کی علمدر ، بیلیمکدر لفظ مفرد لریله انجق وحدت نوعیه مقصود اولدینی زیاده ایضاحدن مستفیدر .

(۲) بویه ایکی تعریفک معاً ایراد اولملری رنجیسنک موجز مفید اولوب ایکنجیسنک لزوم حکمتده صریح و علمک غایه سنه ده اشارتله علوی ناطق و فوائد ، اطنابی جامع اولدیغندنر . علل شرعیه حکم و مصالحه راجع اولمغله احکام الهیه به لایقیله تمسک البته انلرک بیلنمه سیله اولور . حکمت تشریح قیاسک منبى ، فقهک روحیدر .

(۳) حکمت تشریعه ده بو تفصیل مقصود اولوب انکله علم توحیددن تمیز ایدر والا احکام و افعال الهیه نك حکم و مصالحه معلل اولملری فقه اکبر مسائلندن ، اصول دیندن اولدینی جای تردد دکلدنر .

(۴) علمک موضوعی متعلق اولان مسائلک موضوعاتی دیمکدرکه محمولاتی ده انلرک اوصاف و احوالندن بشقه برشی اوله ماز و البته بر مفهوم کلیده مشترک اولوب اکا خاص اولان بر عنوان ایله یادایدیلور و انکله استطرادیات و مبادیسنک موضوعلرندن تفریق اولنور و بعض علومک موضوعلری متحد اولوب انجق محمولاتک تنوعلریله ایریلورلرکه حقیقتده کثیر اولان بر علم مسمانک جهت وحدتی ده او محمولاتک وحدت نوعیه لرندن کنایه در . مثلاً صرف و نحو علملرینک هر ایکسنده موضوعلری کلمات اولدیغنه کوره برنجیسی

دین معاشه در بر دین اهل اولان امت و یا خود سائر لرندن
متعز بر قوم مغالریه استعمالی صفتدن موصوفه انتقال
ولغته قیاس و تجوز طریق یقلریله مولد در . مابعدی وار
صدر الدین

صوفیه کرام حضرتانک روح معنیه کی طرز تلقیه

روحک جسم و جسمانی اولمایوب جوهر مجرد اولدینه
قائل اولانلر ایکی قسمدر . برنجی قسمی تشکیل ایدنلر
محققین متکلمین ایله فلاسفه آلهیوندر .
ایکنجی قسم ایسه صوفیه کرام حضراتی در .
فی الحقیقه ، عرفای صوفیه - یعنی وحدت وجود اربابی - ده
روحی جسم و جسمانی اولمایه رق قبول ایدیورلر ایسه ده
بونلرک طرز تلقیسی فلاسفه نیکینه بکزه مر . صوفیه
ایچنده روحی فلاسفه و جمهور متکلمین کی قبول ایدنلرده
واردر . بناءً علیه بونلردن آریجه بجه لزوم یوقدر .
بوراده کندیلرنندن بحث ایده جکمز صوفیه ، وحدت
وجود مسلک عرفاننده بولسانلردر . بونک ایچونده
غزالی و محی الدین کی حقیقه وحدت وجود مذهبک
اٹمه سندن معدود اولان ذوات کرام ایله بدرالدین کی
اعاظمک روح حقنده کی فکرلرنی نظر تدقیقندن کچیره جکز .
مع مافیه بونلرک روح حقنده کی فکرلرنی تدقیق ایتهدن
اول « وحدت وجود » مسلکک استناد ایتدیکی عقیده
اساسیه دایر بر ایکی سوز سویله مک ایستورز .
بو مسلکک منتسینندن اولان عرفای صوفیه متفقاً ادعا
ایدیورلرکه : $\text{ماسوی الله} = \text{اللهن ماعدا هر نه وارسه}$ ،
یعنی بوتون موجودات ممکنه : وجود مطلقک ؛ یعنی ذات
بحت احدیتک تجلیات اسماء صفاتیدر ؛ واونده مستهلکدر .
ذات احدیت ، کائناتی محیطدر . فقط هیئت مجموعه
کائنات ، الله دیمک دکدر . تجلیات اسماء صفات ، ذاته تغیر

ایرو ایرو تشکلاتنه ، ایکنجیسی ترکیبده کی حالرینه کوره
آخزلرینک تغیراتنه دائردر . کذلک علم سیرتله علم حدیثک
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندمز ه تعلقلری درکار اولمقله
موضوعلری متحددر دیانلر بولنشددرکه بو قوله کوره
محمولاتک نوعاً مختلف اولملریله آریلورلر . لکن دقت
اولنورسه موضوعلریده مختلفدر . چونکه حدیثک موضوعی
رسول الله صلی الله علیه وسلم افندمزک کنیدیسی دکل ، بلکه اکا
نسبت اولنان اقوال و افعالدرکه او علمده انلرک اسنادأحت
وعدم صحتدن بحث اولندینی معلومدر . کذلک اصول فقهک
موضوعی احکام آلهیه در دیشلر وارددرکه بو قوله کوره
حکمت تشریعهله موضوعلرینک متحد اولدقلری ظن
اولنه بیلیر . لکن اوراده مقصد احکامک صور و انواعی
اولوب بیلینه جک اولانده انلرک اوصافی ، ادله مظهره لرینک
صورتلریدر . بوراده احکامدن مقصود ایسه انلرک صور
مجرده لری دکل ، ماده لری مسائلک احکام مخصوصه لریدرکه
بیلنه جک اولانده انلرک حکم مقتضیه لریدر . موضوعلرک
مختلف اولدینی ظاهردر .

منطقیینک هر حکمک موضوعی انک اعراض ذاتیه سندن
بحث اولنان ماهیت کلیه در مسائلنده بر عنوان اسمی یاوصفی
ایله بعضاً عمومی اوزرنده بعضاً بر نوعی ذکر اولنور .
گاه مطلق وگاه مقید اولور دیملریده بیان واقعه موافق
اولوب شوقدر وارکه بونلر اعراض اسمی اوصاف لازمه یه
تشمیل ایتشلر ذاتیه تعبیری بو مقامده علمده مطلوب
اولیان احوال غریبه مقابنده قوللانمشلر و محققلری بو
اصطلاحه لزوم اولمادیغی ده بیان ایتشلردر . صفات لازمه دن
بعضیلرینه جزء حقیقت و بعضیلرینه خارج تسمیه سنی
مشمول اولان ابیات طویلهری ایسه محض اعتباره راجع
اولمقله حاصلسز و آنفا اشارت اولندینی اوزره کلیاتک
خارجده موجودیتی زعمنده بولنان مثل مطلقه اربابندن
ماخوذ اولغله اصلسزدر .

(۵) ملت کله سی (قل صدق الله فاتبعوا ملة ابراهيم
حنيفاً وما كان من المشرکین) آیت کریمه سنده اولدینی کی